

1981, 27. srpna – Sdělení VONS č. 257 „Trestní stíhání katolických kněží J. Duky a F. Lízny“ o trestním stíhání Jaroslava Duky a Františka Lízny obviněných z trestného činu poškozování zájmů republiky v cizině (u Jaroslava Duky obvinění později překvalifikováno na trestný čin maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi) za jejich kontakt s katolickými duchovními ze SRN.¹

V denním tisku byla uveřejněna krátká zpráva, že dne 4. 8. 1981 byli z ČSSR vyhoštěni dva občané NSR N. Englisch a R. Grill,² kteří shromažďovali materiály hanobící naši republiku. Jedná se o katolické duchovní, kteří byli 24. 7. 1981 zadrženi v severních Čechách a byla na ně uvalena vazba, aniž by o tom naše státní orgány vyrozuměly velvyslanectví NSR.³

Při své cestě navštívili též katolického kněze Jaroslava Duku a Františka Líznu. V důsledku toho provedla StB v Plzni se souhlasem krajského prokurátora dne 24. 7. 1981 domovní prohlídku u P. Jaroslava Dominika Duky, duchovního bez státního souhlasu, člena dominikánského řádu. Prohlídka začala v 18,00 hodin večer a skončila ve 3,00 hodiny v noci. StB při ní zabavila velké množství teologické literatury v češtině i v jiných jazycích – např. náboženské knihy vydané v Římě a došlé sem poštou, oficiálně vydávaná skripta teologické fakulty v Litoměřicích, samizdatové materiály s náboženskou tematikou, regule dominikánského řádu apod.⁴ Jaroslav Duka byl obviněn podle § 112 tr. z. (poškození zájmů republiky v zahraničí)⁵ a vzat do vazby v Plzni-Borech. Podezření, že předal kněžím z NSR materiál hanobící republiku a socialistické spojence, se nepodařilo prokázat, proto bylo jeho obvinění překvalifikováno na § 178 (maření státního dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi)⁶ tr. z. s odůvodněním, že umožnil oběma německým kněžím při jejich návštěvě sloužit mši svatou a sám sloužil bohoslužby za účasti více osob. P. Jaroslav Dominik Duka, vysvěcený 27. 6. 1970, působil naposledy v duchovní správě v Nových Mitrovicích, kde mu byl v roce 1976 odebrán státní

souhlas z důvodu, že nosil veřejně řeholní hábit. Od roku 1976 až do svého zatčení pracoval jako dělník v plzeňské Škodovce. Ve volném čase se intenzivně věnoval studiu a návštěvám věřících, kteří za ním přicházeli, což StB pečlivě sledovala. Návštěva německých kněží se stala příhodnou záminkou, jak mu znemožnit jeho naprosto legální působení. Zákony 218–223/49 Sb. (o hospodářském zabezpečení církví), na jejichž základě se aplikuje § 178 trestního zákona, se vztahuje na dozor státu nad hospodařením církví, a je tudíž závazný jen pro duchovní ve veřejné službě (tj. pro duchovní, kteří pobírají od státu plat). Státní orgány se ovšem snaží rozšiřovat dohled a uplatňují jej i na soukromou činnost kněží, jimž je veřejná činnost znemožněna, ačkoliv uvedeným zákonným ustanovením vůbec nepodléhají.⁷

Po domovní prohlídce u J. Duky byli zadrženi na 48 hodin Petr Rakovský, u něhož byla též provedena domovní prohlídka a pětasedmdesátiletý Dr. Arthur Pavelka.

[Dne] 27. 7. 1981 byl v Praze na svém pracovišti zadržen P. František Lízna, jezuita, signatář Charty 77, nar. 11. 8. 1941,⁸ bytem v Jevíčku, okres Svitavy.⁹ [Dne] 29. 7. byla na něho uvalena vazba v Litoměřicích krajským prokurátorem v Ústí nad Labem. Je obviněn z pokusu o poškozování zájmů republiky v cizině (§ 8 k § 112 trestního zákona) s odůvodněním, že se setkal s oběma německými kněžími a předal jim určité písemnosti, údajně hanobící naše společenské a státní zřízení a nepravdivě o něm informující, přičemž jeho úmyslem bylo poškodit pověst naší republiky v zahraničí.¹⁰ V souvislosti s tím vykonali npor. Kadeřábek¹¹ a mjr. Lukeš z StB v Praze 31. 7. 1981 v bytě Anny Schwarzové, Koulova 14, Praha 6 domovní prohlídku. Byla odůvodněna podezřením, že se v uvedeném bytě nacházejí písemnosti související s údajnou trestnou činností obviněného a nařídila ji KS SNB, odbor vyšetřování StB v Ústí nad Labem pod jednacím číslem 260/81. Bylo zabaveno 14 položek: převážně soukromé dopisy a pohlednice od Františka Lízny. Domovní prohlídka se konala bez přítomnosti majitelky bytu, která v té době byla mimo své bydliště. Přítomna byla pouze známá Anny Schwarzové, která tam v té době pobývala,¹² a nezúčastněná osoba Simona Volmová,

pracovnice ONV v Praze 6. P. František Lízna, vysvěcený v roce 1974, nikdy neobdržel státní souhlas k výkonu duchovenské činnosti. Pracoval několik let ve fakultní nemocnici v Praze na Karlově náměstí. V roce 1979 byl zatčen a obviněn podle § 118 trestního zákona (nedovolené podnikání) v souvislosti s vydáváním neoficiálního náboženského samizdatu (viz naše sdělení č. 135 a 159)¹³. Strávil čtyři měsíce ve vazbě v Ostravě a v lednu 1980 byl propuštěn a dále stíhán na svobodě. V červenci byl pro tutéž údajnou trestnou činnost obžalován a očekával hlavní líčení. Byl vystaven zvýšené pozornosti StB a dvakrát zadržen na 48 hodin. Trestní stíhání Františka Lízny flagrantně odporuje čl. 19 mezinárodního paktu o občanských a politických právech, který zaručuje svobodnou výměnu informací.

Zatčení J. Duky a F. Lízny názorně ukazuje v poslední době zostřený a mnohdy nevybíravý postup StB proti neoficiální činnosti katolických kněží a věřících, která se jakýmkoliv způsobem vymyká oficiální linii státních orgánů. Tato linie směřuje bohužel k tomu, aby bylo tvrdě likvidováno všechno, co neodsuzuje katolickou církev v ČSSR k pouhému přežití a postupnému vymírání.

Informace o Chartě 77, r. 4, 1981, č. 8, s. 9–10.

POZNÁMKY

¹ K trestnímu stíhání Jaroslava Duky a s ním souvisejícímu trestnímu stíhání Františka Lízny viz dále sdělení VONS č. 280, 288, 292, 294 a 299, dokumenty č. 281, 289, 293, 295 a 300. K případu viz studii Davida HUBENÉHO: „Co mi může udělat tělo?“ Případ nezbedného pátera Františka Lízny, in: Jaroslav Pažout (ed.): *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných. Politická perzekuce, opozice a nezávislé aktivity v Československu v letech 1978–1989*. Sborník grantového projektu č. 2, Praha 2008, s. 6–71. Dokumentaci k těmto případům viz in: LP, Sb. VONS, inv. č. 78, kart. 20.

² Celým jménem Rudolf Grill a Robert Rudolf Englisch.

³ Dne 23. 7. 1981 byla provedena osobní prohlídka automobilu R. Grilla a R. R. Englische. O den později vydala Správa pasů a víz Federálním ministerstvem vnitřní rozhodnutí o vyhoštění obou německých duchovních. Do 4. 8. 1981, kdy Grill i Englisch opustili území ČSSR, byli oba jmenovaní

zajištění ve vazbě. ABS, vyšetřovací spis k případu Františka Lízny, sign. V 10434 Ústí.

- ⁴ Fotodokumentace domovní prohlídky v bytě Jaroslava (Dominika) Duky a Petera Rakovského v Revoluční ulici 50 v Plzni 24. 7. 1981 je uložena in: ABS, vyšetřovací spis k případu Jaroslava Duky, sign. V 12555 Plzeň.
- ⁵ Usnesením vyšetřovatele odboru vyšetřování StB Krajské správy SNB Plzeň kpt. JUDr. Pavla Týbla z 24. 7. 1981 bylo zahájeno trestní stíhání zatím neurčené osoby pro trestný čin maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi. V usnesení bylo uvedeno: „Podle § 160 odst. 1 tr. řádu zahajují trestní stíhání ve věci trestného činu maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi dle § 178 tr. zákona, neboť zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že v Plzni v domě č. 50 v Revoluční ulici jsou konány náboženské obřady, překládána a tištěna náboženská literatura ze zahraničí, vykonávána duchovenská činnost bez státního souhlasu a další podobná činnost, vše v rámci tzv. dominikánského řádu, čímž je mařen výkon státního dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi.“ O dva dny později zahájil též vyšetřovatel trestní stíhání přímo Jaroslava Duky. Tamtéž.
- ⁶ Správně maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi.
- ⁷ Zpráva o zatčení Jaroslava Duky pronikla i do zahraničí. Dopisy městskému prokurátorovi v Plzni vyjadřující podporu Dukovi zaslali např. 29. 9. 1981 Hella Langerová z Mnichova, 27. 9. 1981 Margret Flöterová z Norimberku, 13. 9. 1981 Holger Gautzsch (Amnesty International) z Brém, 12. 9. 1981 Jorgen Amdal (dánská sekce Amnesty International) z Ramloese a 22. 9. 1981 William H. Winn (Amnesty International) z Dallasu. Dopisy a jejich úřední překlady do češtiny jsou uloženy in: ABS, vyšetřovací spis k případu Jaroslava Duky, sign. V 12555 Plzeň.

Dále viz text „Czechoslovakia: Major drive by secret police against catholic samizdat“ obsahující informaci o uvěznění Jaroslava Duky, Františka Lízny a Josefa Kordíka in: *Index on Censorship*, 1981, č. 50 (27. 8.), text je uložen in: LP, Sb. VONS, inv. č. 78, sign. IV/3, kart. 20. Případem se zabývala i Amnesty International. K tomu viz článek „Czechoslovakia: Priest jailed for ‚obstruction‘“ o případu J. Duky a F. Lízny in: *Amnesty International Newsletter* 12, 1982, č. 4, s. 6, a dopis představitele mezinárodního sekretariátu Amnesty International George Steinera z 5. 7. 1983 Marii Westlakeové vyjadřující uspokojení nad propuštěním jejího bratra F. Lízny z vězení, viz LP, Sb. VONS, inv. č. 78, sign. IV/15 a 9, kart. 20.

Trestnímu stíhání obou kněží se věnovala i exilová periodika, viz např. článek „Případ pátera Duky“ in: *Nový domov* 33, 1982, č. 3 (11. 2.), s. 3; též např. článek „Další oběť § 178“ o soudním jednání s J. Dukou u Krajského soudu v Plzni in: *Studie*, 1982, č. 83, s. 484–485.

K solidárním akcím viz např. věstník katolického kostela sv. Matouše v Londýně obsahující výzvu k psaní dopisů na podporu Františka Lízny in: *St. Matthews Catholic Church Newsletter* 12, 1981, č. 42 (18. 10.), nestr.,

a další číslo věstníku obsahující poděkování za poskytnutí příspěvků na pomoc F. Lízny in: *St. Matthews Catholic Church Newsletter* 14, 1983, č. 30 (24. 7.), viz in: LP, Sb. VONS, inv. č. 78, sign. IV/7, kart. 20; též článek „Free priest petition“ o podpisové akci na biskupské škole v Streathamu na podporu F. Lízny in: *Week Ending*, 24. 12. 1982, s. 9, viz in: LP, Sb. VONS, inv. č. 78, sign. IV/25, kart. 20.

⁸ Správné datum narození Františka Lízny je 11. 7. 1941.

⁹ O životě P. Františka Lízny viz více rozhovor s Vojtěchem Vlčkem v roce 2004. VLČEK, Vojtěch: *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel. Rozhovory s kněžími a řeholníky pronásledovanými za komunismu v letech 1948–1989*, Kostelní Vydří 2006, s. 189–239. P. František Lízna k okolnostem svého zatčení v červenci 1981 a o vazbě v Litoměřicích uvedl: „V červenci mě sebrali znovu, protože jsem se mezi tím setkal se dvěma západoněmeckým kněžími z schönstattského hnutí. Navštívili v Plzni Dominika Duku a pak přijeli do Prahy, kde zavítali také na oslavu šedesátých narozenin sestry Magdaleny Schwarzové, jíž jsem se zúčastnil. Prohodili jsme spolu jen pár slov, navíc zprostředkovaně přes Ninu, protože neumím německy. Na cestu jsem jim dal pár samizdatových výtisků Informací o církvi. Při návratu domů je zatkli na hraničním přechodu v Hřensku a tiskoviny jim zabavili. Pár dní je zadržovali a pak je vyhostili z republiky. Vyšetřovatelé z nich ale dostali, že samizdaty mají ode mě. Na základě toho si pro mě přišli do práce. [...] Počítal jsem s tím, že v práci udělají ve skříňce prohlídku, a domluvil se s kolegou, že si na skříňkách vyměníme jména. Když si zklamaně prohlédli jeho skříňku, odvezli mě do vazby do Litoměřic.“

[Jaké tam byli podmínky?] „Prožil jsem tam vůbec nejhorší vazbu, seděl jsem v ponurých celách v zimě a ve tmě. Vyšetřovatelé i dozorcí, většinou mladí hejskové, se mnou jednali striktně, omezovali mi i balíčky a dávali mi mizerné jídlo. [...] Sprostě mi těmi nejhoršími vulgarismy nadávali i před sekretářkou, která z toho byla zjevně nespá. Mlátit mě ale už nemohli. Ve stejné době tu seděli Ivan Martin Jirous a otec Radim Hložánka. Věděli o mně ze Svobodné Evropy, ale já o jejich přítomnosti neměl ani tušení; vládla tu přísná izolace.“

¹⁰ Usnesením vyšetřovatele odboru vyšetřování StB Krajské správy SNB Ústí nad Labem npor. Karla Kouby z 23. 7. 1981 bylo zahájeno trestné stíhání dosud nezjištěné skupiny československých občanů pro přípravu trestného činu poškozování zájmů republiky v cizině podle § 7, odst. 1 k § 112 tr. zák. Dne 27. 7. 1981 zahájil vyšetřovatel odboru vyšetřování StB Krajské správy SNB Ústí nad Labem por. Antonín Novák trestní stíhání Františka Lízny pro pokus o trestný čin poškozování zájmů republiky v cizině podle § 8, odst. 1 k § 112 tr. zák., neboť „na podkladě zjištěných skutečností je dostatečně odůvodněn závěr, že jako čs. občan v červenci 1981 v Praze předal státnímu příslušníkovi NSR Rudolfovi GRILLOVI písemnosti obsahující nepravdivé informace o poměrech v ČSSR, zejména tzv. Informace o církvi č. 4, 5, 6, 7/81 s tím, aby je vyvezl do ciziny, kde by byly dále rozšířeny, čímž by došlo k poško-

zení zájmů ČSSR“. Usnesení je uloženo in: ABS, vyšetřovací spis k případu Františka Lízny, sign. V 10434 Ústí.

¹¹ Celým jménem Petr Kadeřábek.

¹² Jednalo se o Josefu Bilíkovou. Anna Schwarzová podala 3. 8. 1981 stížnost proti usnesení vyšetřovatele o domovní prohlídce, v níž uvedla, že jí nebylo umožněno se domovní prohlídky účastnit, protože o jejím konání nebyla dopředu vyrozuměna. Stížnost byla krajským prokurátorem v Ústí nad Labem JUDr. Josefem Ptáčkem 14. 8. 1981 zamítnuta. Tamtéž.

¹³ Dokumenty č. 136 a 160. K tomuto případu Josefa Vlčka a spol. viz dále sdělení VONS č. 147, 151, 273, 274, 282 a 329, dokumenty č. 148, 152, 274, 275, 283 a 330.